

Ю. В. Ситникова

*Харків, Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова*

ГЕНДЕРНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ШЛЯХ ВДОСКОНАЛЕННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН ВЕЛИКОГО МІСТА

Приєднання України у 2000 році до програми ООН «Цілі Розвитку Тисячоліття» започаткувало гендерні перетворення у соціумі, стратегічним напрямом яких є досягнення гендерної рівності. Закон України «Про забезпечення рівних прав і можливостей чоловіків і жінок» (2005) окреслив такі шляхи: забезпечення рівних можливостей у поєднанні професійних і сімейних обов'язків; популяризація відповідального батьківства і материнства; освіта і популяризація культури гендерної рівності.

Важливе значення для прогнозування змін у напрямку гендерної рівноваги українського суспільства має соціальний статус чоловіків і жінок, їх положення на ринку праці, зайнятості та професій, підготовки фахівців з урахуванням їх гендерних відмінностей, які можуть проявлятися під час конкурентної поведінки та при вирішенні виробничих конфліктів.

Сьогодні у світі великого міста складаються непрості гендерні відносини, як сприятливі, так і навпаки. Стереотипність розуміння соціальної ролі представниками кожної статі знаходиться під впливом реалій сучасного суспільства; зазнають змін стандартизовані ролі кожної зі статей. Інколи відчувається неспроможність до гнучкості сприйняття нових стандартів, яка супроводжується міжособистісними конфліктами, розвитком та поширенням різних внутрішніх комплексів. Проведене нами спостереження показало, що лише поступово у чоловічій свідомості руйнуються традиційні уявлення про класичний розподіл ролей між чоловіком та жінкою, тобто рольовий діапазон стає більш універсальним та надстатевим. Гендерні соціальні стереотипи поволі зазнають певних змін, потребують створення умов для партнерської взаємодії, гармонійного андрогінного поєднання фемінності та маскулінності. Працюючи і відпочиваючи разом, чоловіки і жінки вчаться один у одного. Тож, гармонізація і налагодження партнерських взаємин між чоловіками та жінками повинні стати запорукою продуктивності суспільних відносин.

Суспільні відносини можна розглядати у двох площинах: по-перше, як відносини між індивідами, що склалися історично в певних суспільних формах; по-друге, як відносини між соціальними суб'єктами з приводу соціальної рівності та справедливості. Соціальними суб'єктами вважають будь-які соціальні групи людей, об'єднані спільною працею. А людина це насамперед особистість, елемент суспільного життя, який розкривається завдяки соціальним факторам, а також

зворотному впливу особистості на соціальний стан. Отже, суспільні відносини — це відносини, які виникають між людьми у процесі їхньої життєдіяльності. За сутністю, це вся сукупність діяльності людей, форма взаємодії між ними, різноманітні зв'язки між членами суспільства, соціальними групами, а також всередині них, що виникають у процесі матеріально-виробничої, економічної, соціальної, політичної діяльності та духовного життя.

Трансформації суспільного буття зумовлюють розвиток гендерної свідомості, яка стає передумовою виділення у суспільних відносинах гендерних відносин. Як і І. Г. Малкіна-Пих визначає, як різноманітні форми взаємозв'язків людей, представників певної статі, що виникають у процесі їх спільної життєдіяльності. Вони є ключовим елементом людського розвитку, оскільки жінки і чоловіки нероздільно пов'язані одне з одним і суспільством через родинні зв'язки, відносини, ролі та відповідальність. Проте, гендерні відносини створені суспільством та постійно змінюються. За словами С. І. Сулімової, гендерні відносини — це такий вид соціальних відносин, який характеризує ступінь суспільного розвитку і їх необхідно враховувати при розробці державної політики через врахування та диференціювання загальних потреб чоловіків і жінок, декларуючи рівність соціальних можливостей кожної статі у різних сферах життєдіяльності. Сучасні моделі гендерних відносин (Т. І. Агінська, Є. С. Баразгова, І. С. Кльоціна) за змістом можна виокремити такі: партнерські та домінанто-залежні. Партнерські відносини характеризуються рівноправ'ям, яким притаманні особливі цінності, сповнені аксіологічним змістом та взаємоповагою. Головним вектором таких відносин є спорідненість цілей й узгодженість дій, взаємна готовність суб'єктів до компромісної, толерантної та коректної взаємодії. Протилежною за сутністю є друга модель — домінанто-залежна — в основі якої є чітка ієрархія залежності одного від іншого, не має місця для плідної рівноправної співпраці. Для домінуючого притаманним стає відчуття необмеженої влади, демонстрація власної переваги, ігнорування інших та прагнення суперництва. Виникає гендерний конфлікт, який має прояв у двох сферах, рольовій та екзистенційно-ціннісній, і виникає він тому, що сторони прагнуть отримати вигоду за рахунок один одного (В. А. Луков, В. Н. Кіріліна). Як відомо, гендерний конфлікт, з'являється завдяки протиріччям між нормативними уявленнями про риси особистості та особливості поведінки чоловіків та жінок та неможливістю або небажанням людини чи групи людей відповідати цим уявленнями — вимогам. На макрорівні гендерний конфлікт — це соціальний конфлікт, сутність якого полягає у боротьбі між соціальними групами людей через реалізацію особистих цілей. На мікрорівні — це внутрішній особистісний конфлікт між власними прагненнями, бажаннями, баченням власного соціального статусу та усталеними гендерними стереотипами, задекларованими гендерними ролями для чоловіків та жінок. Усе це призводить до дискримінації за статевою ознакою, і в більшості випадків виявляється в таких професійних галузях, як зайнятість, оплата праці, найом на роботу, скорочення персоналу, просування на посаді, підвищення кваліфікації, забезпечення

житлом, політична кар'єра, соціальна політика тощо. Негативна дія гендерних стереотипів може позначатися на самореалізації людини, виступити бар'єром у розвитку індивідуальності. Підкреслимо, що реалізуючи свої гендерні ролі, жінки і чоловіки або підсилюють конфронтацію статей, або зменшують її.

Суб'єктами гендерних відносин є чоловік та жінка, а осередком формування таких відносин можуть бути різноманітні сфери їх життєдіяльності: родина, навчальні та просвітницькі заклади, виробництво, громадські місця. А транслювання тієї чи іншої моделі гендерних відносин суттєво впливає на стан суспільного розвитку. Таким чином, ми вважаємо, що перша модель – партнерська – дійсно є більш ефективною у будь-яких ситуаціях, бо надає можливість уникнути гендерного конфлікту завдяки тому, що відносини будуються на засадах партнерства та рівності між чоловіком та жінкою; у другій моделі неминуче відбувається гендерний конфлікт, як проголошення домінування чоловічого та залежного жіночого соціального статусу. А оволодіння культурою гендерного партнерства спонукає до оптимізації взаємодії між статями через особистісні зміни, внутрішню гармонію, покращення стану суспільних відносин та соціокультурного буття.

Отже, плідні партнерські відносини між чоловіками та жінками побудовані на принципах толерантності, взаємоповаги та взаємопідтримки – це шлях покращення суспільних відносин, який допоможе знівелювати гендерні виробничі й соціальні конфлікти, спрямувати політику міст до русла гендерного рівноправ'я й справедливості.